

секційне засідання:

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

Артюх О.В.,

доцент кафедри обліку та аудиту

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса, Україна

Бузаджи А. В.

студентка 6 курсу,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса, Україна

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ:
СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА**

Для успішної та ефективної діяльності підприємництва у будь-якій країні світу необхідний баланс взаємодії державного сектору та бізнесу. В Україні ці відносини далеко не рівноправні, у зв'язку з чим існує низка проблем для розвитку підприємництва, серед яких - нераціональна податкова система, неможливість спрогнозувати економічну ситуацію, відсутність підтримки з боку держави. Усі ці обставини стимулюють стрімкий розвиток тіньової економіки, приховування доходів та балансування підприємств на межі закону. Тому підтримка розвитку малого бізнесу, особливо в умовах подолання світової фінансово-економічної кризи, повинна бути складовою загальної системи державної політики регулювання і розвитку економіки країни в цілому [1] .

Проблеми побудови ефективної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва належить до кола наукових інтересів таких українських дослідників, як С. Колько, Л. Бабич, А. Базилук, Ф. Бутинець, О. Василик, В. Вишневський, М. Вдовиченко, А. Возняк, А. Гальчинський, В. Геєць. Однак, попри значну кількість наукових праць в цьому напрямі, малодослідженими залишаються сучасні особливості застосування спрощеної системи

оподаткування у сфері малого бізнесу в умовах значної мінливості податкового законодавства та світової економічної кризи, а також питання щодо економічної та соціальної ефективності законодавчого регулювання даної сфери бізнесу в Україні.

На сучасному етапі розвитку економіки спостерігається низка труднощів, з якими часто стикаються підприємства малого бізнесу (недосконалість законодавчої бази щодо системи оподаткування за спрощеною системою, відсутність підтримки малого бізнесу з боку держави). Тому метою даного дослідження є виявлення недоліків у законодавчому регулюванні оподаткування за спрощеною системою та формулювання пропозицій щодо її вдосконалення.

Сучасна економічна криза спричинила значні труднощі для малих підприємств. За цих обставин їм, як ніколи, необхідна підтримка з боку держави, адже вони відчули на собі низку негативних наслідків кризи, таких як зменшення кредитів на розвиток малого бізнесу, зниження платоспроможного попиту, відсутність можливості чіткої побудови стратегії малого підприємства на довготривалу перспективу.

Зважаючи на те, що малий бізнес, як і економіка України в цілому, знаходиться у несприятливих умовах для розвитку, доцільно було б відзначити, що підтримка з боку держави є життєво необхідною. Така підтримка може являти собою послаблення податкового тягаря, впровадження безоплатних кваліфікованих консультацій з боку регулюючих органів влади, надання умов для залучення додаткових коштів на умовах повернення. Але на даному етапі спостерігається прямо протилежна ситуація. Головною метою державних фіскальних органів є, перш за все, наповнення державного бюджету. На тлі економічної кризи та втрати значної частини ринків збуту і, як наслідок, джерел доходів, малі підприємства повинні все одно сплачувати обтяжливі податкові зобов'язання, не отримуючи від держави жодного послаблення ні у вигляді зменшення ставок податку, ні включення, наприклад, єдиного соціального внеску в склад єдиного податку.

Така ситуація викликає повну відсутність мотивації керівництва підприємств малого бізнесу у зміні свого статусу як суб'єктів, що можуть користуватися спрощеною системою оподаткування. Відбувається усвідомлене гальмування розвитку і зростання обсягів діяльності, дроблення деяких середніх підприємства більш малі.

Дуже поширеними є випадки, коли керівництво малого підприємства вживає різноманітних заходів задля мінімізації оподаткування. Найбільш розповсюдженими схемами є такі дії, як дроблення великої компанії на низку малих підприємств – суб'єктів спрощеної системи оподаткування, адже сума декількох єдиних податків, сплачених усіма такими суб'єктами, є все одно значно меншою, ніж сума податків, яку довелося б сплатити компанії, якби вона провадила діяльність на загальних умовах оподаткування.

Також існує схема, за якою відбувається реалізація платником єдиного податку підприємствам, що перебувають на загальній системі оподаткування товарів за завищеними цінами, тим самим платник податку на прибуток навмисно збільшує свої витрати (що викликає зменшення оподатковуваного прибутку). З іншого боку платник єдиного податку та ПДВ зараховує до податкового кредиту збільшену суму й вимагає його відшкодування з бюджету.

Підприємства малого бізнесу вживають заходів, щоб звести до мінімуму оподаткування доходів певних категорій працівників і заощадити на сплаті єдиного соціального внеску. Щоб цього досягти, роботодавцві необхідно «переконати» працівника зареєструватися платником єдиного податку. Таким чином взаємовідносини з ним будуть переведені на контрактну форму співробітництва. Таким чином, роботодавець уникає сплати єдиного соціального внеску, а фізична особа – податку на доходи фізичних осіб, що являє собою певну оптимізацію податкового навантаження, яке несуть на собі підприємства.

Що стосується ухилення від оподаткування за рахунок єдиного соціального внеску, підприємства, які користуються режимами спрощеного оподаткування, змушені використовувати працю найманих працівників без

укладання з ними трудових договорів та оформлення трудових книжок. Така ситуація не є вигідною, перш за все, для самого працівника, адже без задокументованого права на роботу на даному підприємстві він не має жодних гарантій та захисту від несправедливого ставлення з боку роботодавця. Він не зможе оскаржити не виплату заробітної плати чи ненадання законної щорічної відпустки шляхом, прописаним законодавчо, адже формально він не є працівником підприємства. Такий спосіб оплати праці, як заробітна платня «в конвертах» дуже поширений в Україні у всіх сферах економіки, не тільки в малому бізнесі.

Визначені складності у функціонуванні обліку та звітності підприємств малого бізнесу свідчать про нагальну необхідність її реформування. Оцінюючи недоліки та недосконалість чинної системи законодавчого регулювання діяльності малого бізнесу, слід перш за все звернути увагу на систему оподаткування малих підприємств. Представникам влади необхідно доопрацювати положення Податкового кодексу України, в якому доцільно усунути будь-які перепони на шляху розвитку та співпраці різних за розмірами підприємств задля динамічності та розвитку не лише суб'єктів малого підприємництва, але й економіки загалом.

Також необхідно усунути передумови для реалізації малими підприємствами всіляких заходів, направлених на ухилення від оподаткування. Для цього доцільно було б полегшити податковий тягар та організувати підтримку малого бізнесу, як фінансово, так і інформаційно. Система фінансової підтримки малого підприємництва може передбачити запровадження спеціальних державних кредитних ліній із зазначенням середнього розміру позики, процентної ставки та секторів кредитування при умові створення нових робочих місць. Для української практики такого роду захід може здатися парадоксальним, адже стало звичним та нормальним, що держава виступає тільки в ролі збирача грошових коштів, та ідея надання грошової допомоги з її боку навіть у вигляді кредитів видається досить

нереальною, але слід зауважити, що таке рішення є ознакою уряду розвинутої та прогресивної країни.

Інформаційна підтримка з боку держави найкраще розкривається шляхом створення мережі інформаційно-аналітичних центрів малого підприємництва.

Запровадження складання малими підприємствами статистичної звітності та здавання її раз на квартал дозволило б отримувати інформацію про стан малого бізнесу в динаміці, виявляти механізми впливу різноманітних чинників на діяльність даного сектору економіки, шляхи удосконалення та уникнення можливих труднощів. Таким чином, керівництво малих підприємств мало б змогу орієнтуватися на отримані дані у прийнятті стратегічних рішень та функціонувати більш ефективно.

Запровадження різноманітних заходів підтримки сектору малого бізнесу буде мати дуже позитивне значення як для всієї української економіки, так і для населення країни. Малий бізнес забезпечує соціальну стабільність в країні. Створення робочих місць, надання можливості працездатним людям можливості працювати та отримувати заробітну платню як ніколи важливе в тій ситуації, в якій опинилася Україна сьогодні. Зростання цін, падіння курсу гривні та втрата робочих місць через банкрутство великої кількості підприємств – величезна проблема, яку теперішній владі необхідно вирішувати. Стимулювання роботи підприємств малого бізнесу – дієвий шлях подолання більшості проблем на шляху підвищення рівня добробуту населення.

Отже, на сьогодні основним завданням податкової політики в Україні залишається формування умов для розвитку малого бізнесу, що сприятиме подальшому розвитку підприємницької діяльності в Україні, збільшенню надходжень до бюджету, створенню конкурентного середовища та усуненню схем зловживання за спрощеною системою оподаткування.

Література

1. Кавтиш О. П. Аналіз діяльності підприємств малого бізнесу та шляхи підвищення їх прибутковості / О. П. Кавтиш, Т. О. Колісна // Електронне

наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 5, 2013. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2028>

2. Турчак В. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні / Молодий вчений . - 2013. - № 1(01). - С. 39-44. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/molv_2013_1\(01\)___9.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/molv_2013_1(01)___9.pdf)

3. Д.В. Васильєва. Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / Механізм регулювання економіки, 2011, № 3. [Електронний ресурс] - Режим доступу:

http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_14/D_V_VasilyevaTopical_Problems_of_Small_Business_Development_in_Ukraine.pdf

4. Герасимчук Л. С. Оподаткування малого бізнесу в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. / Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №5/2013 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/9bb21bdf473e489febadd99ec20ce45b.pdf>